

โดย นายชัยวัฒน์ นิสการ
Chief Thinking Officer, ThinkMate
และผู้ก่อตั้งหลักสูตร The Magic Number

นายศุภรวิศ นิสการ
Director of Communications, ThinkMate

การบัญชีกับความยั่งยืน

“อ๊ะ อ๊ะ อย่าเพิ่งขะ ตาวิเศษกินนะ”

ถ้าใครรุ่นเดียวกับผม มันใจเลยครีว่าต้องไต่ยีนสโกลแกนนี้ ตั้งแต่ช่วงเด็ก ๆ และติดหูจนมาถึงตอนนี้

สโกลแกนข้างต้น มาจากโครงการดาวพิเศษซึ่งเป็นโครงการที่จัดขึ้นโดยสมาคมสร้างสรรค์ไทย จากเจตนาารมณ์ของคุณหญิงชดช้อย สโกลนพนิช เพื่อจะส่งเสริมและรณรงค์ให้ประชาชนร่วมกันรักษาสภาพแวดล้อมของบ้านเมือง ตั้งแต่วันเด็กแห่งชาติ ปี 2527 และยังคงเจตนาารมณ์มาจนถึงปัจจุบัน

ที่เปิดเรื่องนี้ขึ้นมาเพราะในช่วงหลายปีมานี้เราคงได้ยินคำว่า **“การพัฒนาที่ยั่งยืน”** (Sustainable Development) กันหนาหูมากขึ้น ทั้งจากสื่อมวลชน ภาคองค์กรอิสระ นโยบายต่าง ๆ จากภาครัฐ ไม่เว้นแม้แต่การดำเนินงานภาคธุรกิจ ทั้งที่จริงแล้วเรื่องของความยั่งยืนถูกพูดถึงมาเป็นเวลานานแล้ว เช่นเดียวกับเรื่อง การทิ้งขยะข้างต้น แต่ที่วันนี้กลายมาเป็นกระแสหลักอาจเป็นเพราะถึงเวลาแล้วที่ทุกฝ่ายจำเป็นต้องเริ่มตระหนักและลงมือทำเพื่ออนาคตอย่างจริงจัง

“Brundtland Report” ปี 1987 ได้ให้นิยาม “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ไว้ว่า **“วิธีการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นหลัง”** เป้าหมายสูงสุดของแนวคิดนี้อยู่ที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรโลก โดยยังสามารถรักษาระดับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์ไม่ให้เกิดภัยสภาพการผลิตของธรรมชาติ และมุ่งเน้นความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ แทนที่จะยึดเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักเหมือนวิธีการพัฒนาทั่วไป

หลายทศวรรษที่ผ่านมาเรามุ่งให้ความสำคัญกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ จนละเลยการให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับเรื่องความยั่งยืน ในวันนี้เองเราทุกคนต่างได้รับผลกระทบโดยตรงจากสิ่งที่เราร่วมกันก่อขึ้น เช่น ภัยพิบัติที่หนักขึ้นในแต่ละปี ชั้นบรรยากาศถูกทำลาย การขาดแคลน และแย่งชิงทรัพยากร ความเหลื่อมล้ำทางสังคม จนมาถึงเรื่องของโรคระบาดที่เกิดขึ้นซึ่งปัญหาเหล่านี้กลายเป็นปัญหาทางกว้างที่ไม่ใช่แค่ใครคนใดคนหนึ่งหรือประเทศใดประเทศหนึ่งต้องรับผิดชอบ แต่เราทุกคนที่มีส่วนร่วมกับเรื่องนี้ต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง เพราะไม่เช่นนั้นแล้วไม่เพียงแต่ระดับบุคคล ชุมชน ที่จะได้รับผลโดยตรง แต่มันยังจะลุกลามไปยังธุรกิจเศรษฐกิจในระดับประเทศและระดับโลกอีกด้วย

เมื่อพูดถึง **“ธุรกิจ”** ซึ่งเป็นตัวแปรหลักสำคัญในการก่อให้เกิดผลกระทบที่ได้กล่าวมาข้างต้น และส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจโดยตรง ทำให้ธุรกิจต้องมีส่วนในการรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นตามไปด้วย เกือบ 20 ปีแล้วที่เราได้ยินคำว่า **“CSR: Corporate Social Responsibility”** หรือ **“ความรับผิดชอบต่อสังคม”** ซึ่งที่ผ่านมานั้นหลายธุรกิจมีการดำเนินการในประเด็นที่แตกต่างกันออกไป รวมถึงความเข้มข้นของการทำ CSR ก็เช่นกัน ส่วนใหญ่เป็นเพียงการดำเนินงานในลักษณะของโครงการที่บางครั้งอาจขาดความต่อเนื่อง เน้นการรับรู้สร้างความเชื่อมั่นผ่านการสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ ช่วยแก้ปัญหาได้ในบางประเด็น สร้างผลกระทบในวงแคบ และยังไม่เกิดการบูรณาการแบบองค์รวม (Holistic Integration)

ด้วยเหตุนี้เองเมื่อ “ความยั่งยืน” (Sustainability) กลายมาเป็นกระแสหลัก ส่งผลให้ภาคธุรกิจเกิดความตื่นตัวมากขึ้น โดยเฉพาะบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย บริษัทข้ามชาติ หรือบริษัทที่ได้รับการลงทุนจากกองทุน มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับเรื่องดังกล่าว และพัฒนาแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้ตอบโจทย์ความยั่งยืนที่แท้จริง โดยเริ่มเปลี่ยนแนวคิดจากการบริหารจัดการเพื่อตอบสนองแก่ผู้ถือหุ้นให้มากที่สุด เปลี่ยนไปให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียอื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น คู่ค้า พนักงาน ลูกค้า ชุมชน ตลอดจนสิ่งแวดล้อม จนมีแนวความคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อมาสนับสนุนในองค์กรต่าง ๆ ได้มีการจัดการความยั่งยืนอย่างมีระบบและนำไปใช้ได้จริง รวมถึงหน่วยงานหลักที่สำคัญที่สนับสนุนการขับเคลื่อนเรื่องความยั่งยืนดังกล่าวต่อไปนี้

หลักการ “ESG : Environmental Social Governance” (มิติสิ่งแวดล้อม มิติสังคม และมิติบรรษัทภิบาลหรือเศรษฐกิจ) ถูกนำมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อความยั่งยืน และส่งต่อไปยังเรื่อง การวัดผลของการดำเนินงานความยั่งยืนของแต่ละองค์กรอีกด้วย หน่วยงานกำกับหรือองค์กรอิสระหลายที่ได้นำหลักการนี้ไปใช้วัดความยั่งยืนทั้งภายในประเทศ และระดับสากล

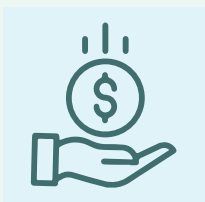
สถาบันไทยพัฒน์ ที่ดำเนินการประเมินบริษัทจดทะเบียนที่มีการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล และมีการจัดลำดับบริษัทที่เรียกว่า “ESG 100” เพื่อให้นักลงทุนเห็นมิติของการจัดการเรื่องความยั่งยืนขององค์กร

นอกจากนั้นยังมี “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่จัดทำโดยองค์การสหประชาชาติ และประเทศสมาชิกเพื่อใช้เป็นกรอบการพัฒนาความยั่งยืนของโลกร่วมกัน และประเทศไทยก็นำมาจัดทำแผนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เช่นกัน

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เองมีการจัดให้มี “รายชื่อกุณียั่งยืน” (THIS : Thailand Sustainability Investment) และจัดทำแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกแก่นักลงทุนที่ต้องการลงทุนตามแนวทางของการลงทุนอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible Investment)

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่พระองค์พระราชทานพระราชดำรัสแก่คนไทยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เพื่อเป็นแนวทางในประชาชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน แม้ว่าจะมีสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและกระทบต่อการดำรงชีวิตอยู่ตลอดเวลา และได้มีหลายองค์กรที่นำแนวคิดนี้มาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาองค์กรและธุรกิจให้เกิดความยั่งยืน

ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) Dow Jones Sustainability Indices (DJSI) มาตรฐานการรายงานความยั่งยืนระดับโลก GRI (Global Reporting Initiative) เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดล้วนแต่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาขององค์กรต่อความยั่งยืนและเป็นส่วนช่วยแก่ Stakeholder และนักลงทุนใช้ในการตัดสินใจ

มาถึงตรงนี้ ผมว่าคุณ (นักบัญชี
เจ้าของกิจการ ผู้บริหาร นักลงทุน
หรือแม้แต่ผู้มีส่วนได้เสียคนอื่น ๆ)
คงจะตั้งคำถามแล้วว่า
การพัฒนาความยั่งยืนจะเกี่ยวข้องกับ
นักบัญชีอย่างไร?

อย่างที่ผมได้กล่าวไปข้างต้นว่าเรื่องของความยั่งยืนเป็นเรื่องของส่วนรวมไม่ใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่ง องค์กรใดองค์กรหนึ่งหรือประเทศใดประเทศหนึ่ง ด้วยเหตุนี้เราทุกคนจึงต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง ดังนั้น ไม่ว่าคุณจะเป็นพนักงานในแผนกไหนก็ตาม คุณก็คือคนสำคัญที่มีส่วนช่วยต่อการขับเคลื่อน

ยิ่งเมื่อภาคธุรกิจเริ่มตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่ส่งผลต่อความยั่งยืนในทุกมิติแล้วนั้น การตั้งเป้าหมายและกำหนดกรอบในการดำเนินงานที่ชัดเจน การสร้างวัฒนธรรมแห่งความยั่งยืน ตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมในองค์กรคือไปเบิกทาง แต่สิ่งสำคัญที่จะเป็นเครื่องมือชี้วัดความสำเร็จคือ ข้อมูล ดังนั้น “ฝ่ายบัญชี” หรือ “พนักงานบัญชี” ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อมูลและชุดตัวเลขของบริษัทจึงเป็นอีกหนึ่งหัวใจสำคัญ

“Triple Bottom Line” เป็นอีกหนึ่งแนวคิดในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวัดผลการดำเนินงานด้านความยั่งยืน โดย John Elkington ผู้แต่งหนังสือชาวอังกฤษที่กล่าวถึงการวัดผลการดำเนินงานเพื่อความยั่งยืนไม่ได้มีเพียงแค่ “กำไร” (Profit) เท่านั้น แต่ยังคงต้องดูถึงเรื่องการดูแลทางสิ่งแวดล้อมและโลกใบนี้ของเราทุกคน (Planet) และเกื้อกูลกับคนหรือสังคมอีกด้วย (People)

นอกจากนี้แล้ว ยังมีคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีเพื่อความยั่งยืน (SASB) เป็นองค์กรอิสระที่กำหนดมาตรฐานที่ส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนที่เป็นสาระสำคัญเพื่อตอบสนองความต้องการของนักลงทุนที่จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 2554 โดยมุ่งเน้นเรื่องแม่บทการบัญชีเพื่อความยั่งยืนและรูปแบบการรายงานในการนำเสนอในรายงานประจำปี ในรูปแบบความสมัครใจ (Voluntary)

ในทุก ๆ ปี ที่แต่ละองค์กรต้องนำเสนอรายงานทางการเงินเพื่อแสดงผลการดำเนินงานหรือฐานะทางการเงินแก่ผู้ถือหุ้น นักลงทุน หรือผู้มีส่วนได้เสีย ในด้านการเงินที่สำคัญของกิจการแล้ว การรายงานความยั่งยืนเป็นอีกหนึ่งรายงานที่สำคัญต่อการเปิดเผยผลการดำเนินงานขององค์กรควบคู่ไปกับการรายงานทางการเงิน โดยวัตถุประสงค์หลักในการรายงานนั้น เป็นการเปิดเผยและสื่อสารการดำเนินงานขององค์กรที่คำนึงถึงเรื่องสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ และการกำกับดูแลกิจการที่ดี ควบคู่ไปกับการดำเนินธุรกิจ และเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นมีสาระสำคัญ และเป็นเรื่องหลักที่เกี่ยวข้องกับองค์กรจริง ๆ โดยสอดคล้องกับเป้าหมายหลักขององค์กรในการทำธุรกิจ นอกจากนั้น ข้อมูลที่เปิดเผยควรมีประโยชน์ต่อองค์กรและนักลงทุนเพื่อใช้ในการตัดสินใจทางธุรกิจ รวมทั้งเรื่องความคุ้มค่าและต้นทุนที่ก่อให้เกิดการรายงานนั้น ๆ

แต่สิ่งที่สำคัญและเป็นความท้าทายขององค์กรในปัจจุบันนี้ คือ การจัดเก็บข้อมูลผลการดำเนินงานที่สอดคล้องตามเป้าหมาย ทั้งที่เป็นตัวเงิน และไม่ใช้ตัวเงิน มีคุณภาพ มีความเชื่อมโยง และเป็นระบบ ตลอดจนการวัดผลของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตในแง่มนุษย์ ผู้มีส่วนได้เสีย และธุรกิจ และคงปฏิเสธไม่ได้ว่า “หน่วยงานด้านบัญชีและการเงิน” ยังเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสนับสนุนองค์กรในการวางแผนกระบวนการ ในการเปิดเผยข้อมูลและการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ภาพที่ชัดเจน ตลอดจนการนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมไปวิเคราะห์ และกำหนดตัวชี้วัดในมิติต่างๆ เพื่อการวัดผลในระยะยาว และตอบโจทย์ การทำธุรกิจควบคู่ไปกับความยั่งยืนขององค์กรเพื่อสร้างคุณค่าในระยะยาว

ผลสำเร็จของความยั่งยืนไม่ใช่แค่การบันทึกรายการที่เกิดขึ้น ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินเท่านั้น แต่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือวัฒนธรรมองค์กรที่ได้สร้างความตระหนักและปลูกฝังจิตสำนึก ในทุก ๆ คน ต่อการปฏิบัติงานให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาวจริง ๆ รวมทั้งกระบวนการการจัดเก็บข้อมูลและการเปิดเผยข้อมูลที่มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของการดำเนินธุรกิจ ยิ่งไปกว่านั้นการติดตามและปรับปรุงให้เหมาะสมตลอดการเดินทางของการทำธุรกิจจากรุ่นสู่รุ่น เพื่ออนาคตร่วมของพวกเราชาวมนุษย์ (Our Common Future for Future Life)

“กึ่งขยะไร้ที่เป็นที่เป็นทาง” ในความคิดเมื่อผม วัยเด็ก ก็ถูกเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของกาลเวลา

“กึ่งขยะไร้ที่เป็นที่เป็นทาง” ในความคิดช่วงวัยกลางคนนี้ ไม่เพียงแต่กึ่งขยะในถังขยะ แต่ต้องแยกขยะให้ถูกถัง ไม่สร้างขยะเพิ่ม หรือหากสร้างขยะเพิ่มจะช่วยให้เกิดการย่อยสลายให้เร็วขึ้นได้อย่างไร และท้ายที่สุดขยะที่สร้างจะไม่ทำลายระบบนิเวศ และมีผลกระทบต่อคนรุ่นต่อไปได้อย่างไร

“ข้อมูล” จะเป็นภาพที่ชัดเจนของการพัฒนา ความยั่งยืน และผมเชื่อมั่นว่า “การบัญชี” จะเป็นส่วนหนึ่ง ในการพัฒนาความยั่งยืนอย่างแน่นอน

ติดตามเรื่องการจัดเก็บข้อมูลและตัวชี้วัดในเรื่อง ความยั่งยืนในฉบับถัดไป

